

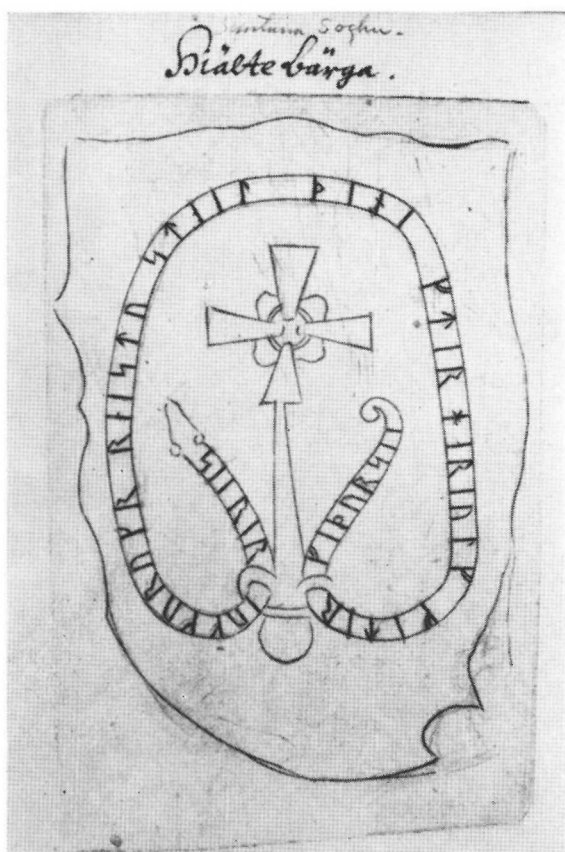

Fig. 511. U 1156. Hjalteberga, Simtuna sn.
Efter kopparstick av Bureus.

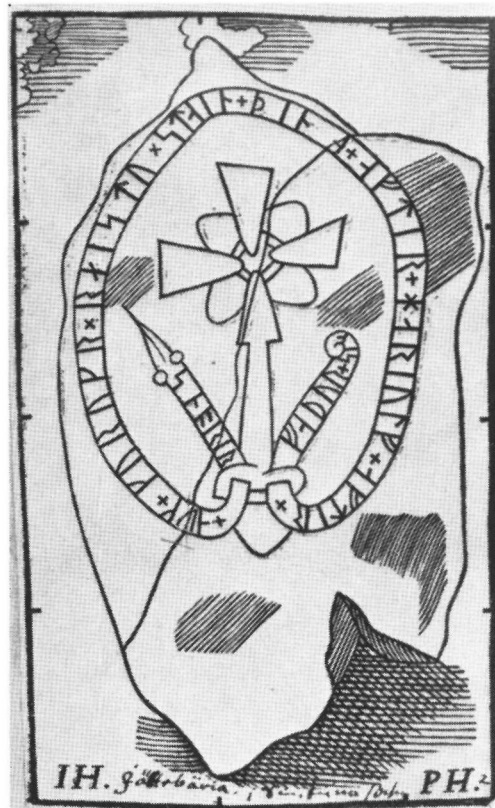

Fig. 512. U 1156. Hjalteberga, Simtuna sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 656).

Av inskriftens tre namn har det första, *Snorri*, tydligen varit synnerligen ovanligt. Det är eljest ingenstädes belagt. Jfr *Snærrir* på U 5 och 128.

Den andre sonens namn, *Krokr*, förekommer däremot flerstädes i runinskrifterna; utom på U 1156 finnes det på U 32, 191, 432, 604, 616 (*kuru[k]*), 866, Ög 98, 194. Namnet är självfallet ursprungligen ett vedernamn (fsv. *kroker* m. 'krok'). Om skrivningen *kurukr*, med inskott av en *u*-runa i konsonantförbindelsen *kr*, se U 1155, s. 593.

Faderns namn *Hæriulf* är belagt i åtta runinskrifter, därav tre urnordiska: Istaby-stenen, Blekinge, *hariwulafa* (ack.), Stentoften-stenen, Blekinge, *hariwolafn*, Rävsnal-stenen, Bohuslän, *hariwulfs* (gen.). De övriga fem runinskriftsbeläggen äro U 1156, Sö 88, Vg 117, L 1288 (Småland) och DR 15. Om namnet, som även utomnordiskt är väl styrkt, se *Danmarks Runeindskrifter* (1942), spalt 663 och 670 samt där anförd litteratur.

Inskriften har fått en ovanlig formulering, i det att prepositionen *æftir* upprepas efter namnet på den döde. Detta är säkerligen ett avsiktligt konstgrepp; inskriften får därigenom en betydligt ståtligare klang.

Brate attribuerar U 1156 till ristaren Erik. Attributionen är av allt att döma riktig.

1157. Isby, Simtuna sn.

Pl. 131, 132.

Litteratur: B 658, L 785, D 1:283. J. Bureus, F a 6 s. 112 n:r 11 (Cohl), s. 222 n:r 279 (Rhezeliu), F a 5 n:r 307, F a 1 s. 70, F f 6 n:r 124; J. Rhezelius, F a 10:1 n:r 142, F 12 n:r 54; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 177; P. Elvius, De Fierdhundria (auctor J. Arenius), Upsalæ 1717 (feltryck 1617), s. 110; O. Celsius, Svenska runstenar

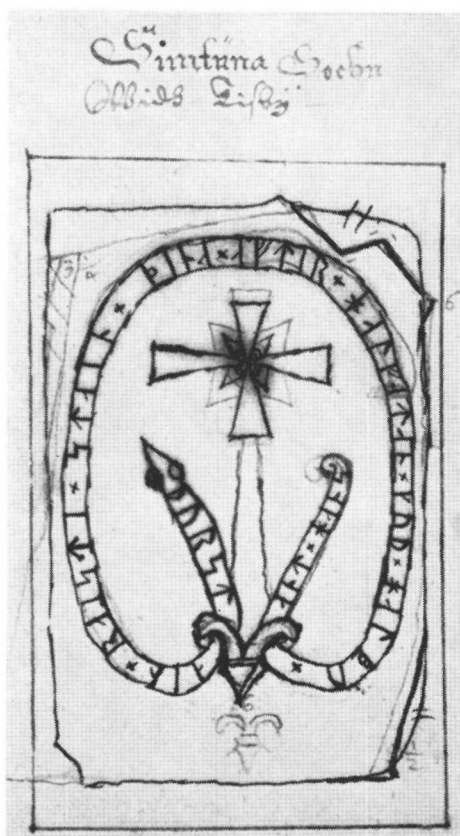

Fig. 513. U 1157. Isby, Simtuna sn.
Efter teckning av Rhezelius i Fa 10:1.

Fig. 514. U 1157. Isby, Simtuna sn.
Efter teckning av Rhezelius i Fl 2.

(F m 60) 1, s. 375, 470; O. Grau, *Beskrifning Öfver Wästmanland* (1754), s. 616 [omtrycket 1904, s. 481]; W. Tham, *Beskrifning öfver Sveriges rike* 1:2 (1849), s. 86; A. E. Björkman, *De parocia Fjerdhundria Simtuna* (1851, diss. Ups. præs. J. H. Schröder), s. 4; O. F. Kugelberg, *Några ord till upplysning om bladet »Enköping»* (1863), s. 38; UFT h. 3 (1873), s. 67; *Vestmanlands läns kalender* 1881, s. 397; Lars Ersson i Klasbo, *Fornminnen inom Wästmanland* (ATA); O. Almgren, *Anteckning år 1905* (ATA); E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 64; *Handlingar år 1932, 1933 och 1936* (ATA); I. Atterman, *Skrivelse till Riksantikvarien den 7/7, 1936* (ATA); *Handlingar i ATA* 1939; S. B. F. Jansson, *Runinskriftsinventering i Uppland* 1943 (ATA); B. Bergman, *Uppländsk run- och bildstensristning* (1948), s. 130.

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckningar (i Fa 10:1 och i Fl 2); J. Bureus, kopparstick (i F f 6); J. Hadorph och P. Helgonius, träsnitt (i *Peringskiölds Monumenta*, B 658 och i Grau a. a.); Dybeck, D 1:283; J. L. Andersson, teckning 1932 (ATA).

Runstenen står 4 m. Ö om landsvägen Isby-Siggesta, 80 m. NÖ om mangårdsbyggnaden i Isby n:r 1. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Enköping».

Enligt Caspar Cohl fanns U 1157 »Wedh Iseby i Simetuna S.» (Fa 6). Rhezelius i Fa 6: »Vti Tijshy gärdet»; Fa 10:1: »Simtuna Sochn Widh Tisby»; Fl 2: »Simtuna Tisby». Fa 5: »Simetuna S. Jsby»; i marginalen står: »Tysby?». F f 6: »Isby». I en i *Ransakningarna* ingående handling, daterad 12 maj 1682, nämnes »Een Runsten widh Jsby byn». (Om denna handling se U 1153, s. 586.) På träsnittet i *Peringskiölds Monumenta* finnes anteckningen »Jssby i Simtuna Sochn» (B 658: »Isby»; L 785: »Isby»). Celsius: »Jsby i Simtuna». I beskrivningen till Geologiska kartbladet »Enköping» nämnes, att »en väl bibehållen» runsten finnes »vid vägkanten norr om Isby.» Dybeck anger i *Sveriges runurkunder* platsen på följande sätt: »Stenen står vid landsvägen nära byn.»

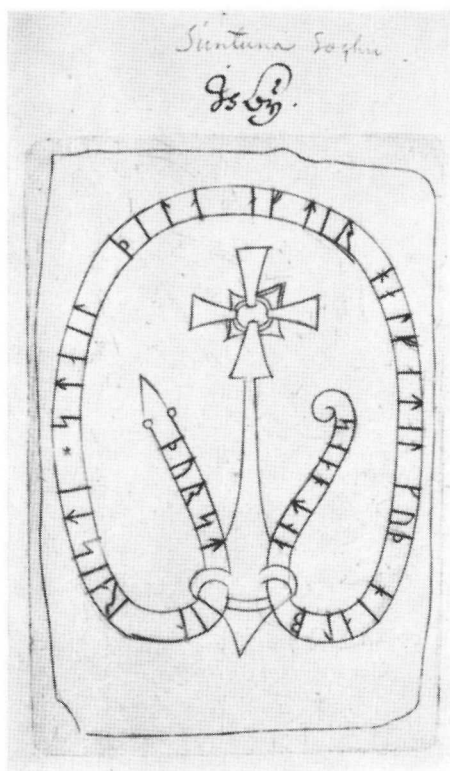

Fig. 515. U 1157. Isby, Simtuna sn.
Efter kopparstick av Bureus.

Fig. 516. U 1157. Isby, Simtuna sn.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 658).

O. Almgren lämnar år 1905 en uppgift om en säkerligen oriktig sägen, att U 1157 tidigare skulle ha stått vid Stav, alltså ett par km. NÖ om Isby: »Isby runsten lär förut stått vid Staf, blef hemtagen för att läggas i en trapp vid ladugården, men de fingo otur i ladugården, som tillskrefs stenen, då den togs bort och lades vid vägen.»

Riksantikvariens ombud, sadelmakaren J. L. Andersson, lämnar år 1932 följande upplysningar om runstenens plats: »Stenen som nu är i godt skick med undantag för en mindre spricka är nödvändigt att med det allra snaraste flytta för att skydda den mot skadegörelse ock slitning av dels vägskrapor ock särskilt snöplogarna vintertid, ty genom den omständigheten att stenen är plaserad inpå vägbanan i en svag inkurva är omöjligt för de motordrivna redskapen att komma förbi utan att släpa emot framsidan, vilken är vänd mot vägen. Den kan lämpligen flyttas antingen ... 15 meter öster om dess nuvarande plats» eller till »en mindre bärghäll i åkern cirka 80 meter nordost, eller ... på läm[p]ligaste platsen i den välskötta trädgården därstädes ... Runstenens slingor nedskjunkna i vägbanan cirka 30–35 cm, ock lutar ca: 40 gr: bakåt mot en bakomvarande medelstor sten ... Bör ofördröjligen flyttas. Vid besök konstaterades genom samstämmiga uttalande av flera personer, att vägskrapor ock snöplogarna taga törn mot runstenen i kanten av vägbanan.» Fyra år senare (1936) besiktigades platsen av I. Atterman, som konstaterade, att platsen var »synnerligen olämplig. På stenen synas också tydliga spår efter skrapning med snöplog och vägskrapa. Möjligen har en smal spricka, som går från den nedersta armen på det inristade korset ned mot stenens rot, uppstått genom påkörning.» Västmanlands östra vägdistrikt anhöll våren 1939 att få flytta U 1157, som stod så, att den var hinderlig för den allmänna trafiken. Stenen flyttades år 1940 till sin nuvarande plats, belägen endast fem meter Ö om den tidigare.

Grå granit. Höjd 1,35 m., bredd 1,10 m. I ristningsytan finnas flera avsatser; eljest är ytan jämn. Linjerna äro breda, rundade, kraftigt huggna. En genomgående spricka har lagats med stenkitt år 1953.

Inskrift:

purstain + raisti + stain + pina + aftir + halftan × kup halbi + ant × hans
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Þorstæinn raisti stæin þenna æftir Halvdan. Guð hialpi and hans.

»Torsten reste denna sten efter Halvdan. Gud hjälpe hans ande.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. I 1 **p** träffar bst nedtill ramlinjen. 4 **s** har, i likhet med inskriftens andra **s**-runor, en karakteristisk form med kort mellanled. 5 **t** är upptill lätt skadat genom en spricka i stenen. 6 **a** har bst endast till vänster om hst. (Samma form ha 10 **a**, 23 **a**, 24 **a**, 30 **a**, 34 **a**, 40 **a** och 44 **a** d.v.s. samtliga **a**-runor med undantag för 17 **a** och 48 **a**, där bistavarna dock äro mycket korta på huvudstavarnas högra sida.) 8 **n** har, i likhet med inskriftens övriga **n**-runor, bst endast till höger om hst. I 20 **p** finnes en flagring. 21 **i** är på mitten skadat genom en spricka. Avståndet mellan 32 **f** och 33 **t** är större än normalt, utan tvivel därför att ristaren har velat undvika en avsats i ristningsytan. 36 **k** är ej stunget. Sk saknas efter 38 **p**. — Cohlf (F a 6): **purstain × raisti × stain × pina × aftir × halfatan × kup halbu × ant × ans**. Rhezelius (F a 6): **purstain + raisti + stain + pina + aftir + halftan × kup + hialbu + ant + hans**. Hadorph och Helgonius: **uurstaþn + raisti + stain + pina + aftir + halftan × kup halri + ant × hins**. Celsius har icke undersökt stenen; hans uppgifter sakna alltså självständigt värde. Dybeck (D 1: 283): **purstain × raisti × stain × pina × aftir × halftan × kup halri × ant × hans**.

De båda i inskriften förekommande mansnamnen tillhöra runinskrifternas allra vanligaste. Om *Halvdan* se U 114 och E. Wessén, *De nordiska folkstammarna i Beowulf* (1927), s. 46.

U 1157 torde, som redan Brate har antagit, vara utförd av ristaren Erik.

1158. Stora Salfors, Simtuna sn.

Pl. 134.

Litteratur: B 654, L 786, D 1:287. J. Bureus, F a 6 s. 222 n:r 274 (Rhezelius), F a 5 n:r 308, F a 1 s. 70, F f 6 n:r 125; J. Rhezelius, F l 2 n:r 49; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 178; P. Elvius, De Fierdhundria (auctor J. Arenius), Upsaliæ 1717 (feltryck 1617), s. 110, 111; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 376, 471; O. Grau, Beskrifning Öfwer Wästmanland (1754), s. 614 f. [omtrycket 1904, s. 480]; W. Tham, Beskrifning öfver Sveriges rike 1:2 (1849), s. 86; A. E. Björkman, De paroecia Fjerdhundria Simtuna (1851, diss. Ups. præs. J. H. Schröder), s. 3 f.; O. F. Kugelberg, Några ord till upplysning om bladet »Enköping» (1863), s. 38; UFT h. 3 (1873), s. 67; Vestmanlands läns kalender 1881, s. 397; Lars Ersson i Klasbo, Fornminnen inom Wästmanland (ATA); E. Lundebloom, Skrivelse till Vitterhetsakademien den 30/5 1884; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 50; K. A. Karlinder, Stora Salfors (anteckning 1925 i ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppland 1943 (ATA); B. Bergman, Uppländsk run- och bildstensristning (1948), s. 110 f.

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (F l 2); J. Bureus, kopparstick (F f 6); J. Hadorph och P. Helgonius, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta, B 654 och i Grau a. a.); Dybeck, D 1:287.

Runstenen står på en liten kulle i trädgården, 30 m. Ö om den stengärdesgård, som åt V begränsar trädgården. Stenens ursprungliga plats vid vägen N om Salfors är utmärkt på Geologiska kartbladet »Enköping». — Rhezelius (i F a 6): »Simtuna Sochn. Widh Salfors i et thä». F a 5: »Salfors»; F f 6: »Salfors». Ransakningarna 1667–84: »En Runsten i Salfors gatan.» (Om den handling i vilken uppgiften lämnas se U 1153.) Träsnittet i Peringskiölds Monumenta har påskriften »Simtuna Salefors» (B 654: »Salefors»; L 786: »Salefors»). O. Celsius: »Salfors. Simtuna Sn. sönderslagen och oriktigt ritad af Verel». Grau: »wid Salfors-byn». Beskrivningen till Geologiska kartbladet »Enköping»: »vid vägen norr om Salfors, en stor och vacker [runsten]». Dybeck (i Sveriges runurkunder): »Stenen, till ristningen mycket angripen, ligger i skogsbacken öster ut från gården». UFT (1876): »Vid vägen n. om Salefors. Stenen är stor och vacker.»

Tyvärr fick U 1158 icke kvarbliva på sin ursprungliga plats utan flyttades till trädgården på Salfors. Markägaren, skolläraren Erik Lundebloom, anhöll hos Vitterhetsakademien den 30/5 1884 om tillstånd till